

— УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО —
„ГАЙДАМАКИ”

SILNYCHUK
**СІЧИНСЬКИЙ
ПОТОЦЬКИЙ**

драма в 5-ох діях

НАПИСАВ

—o— АНТІВ МАЛАНЧУК —o—

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

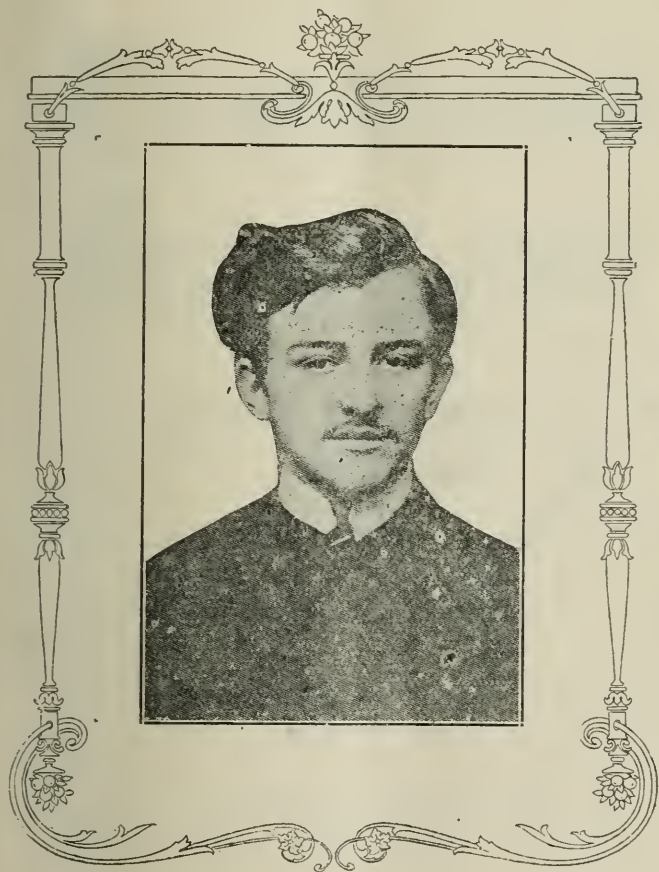

(ПЕРЕДРУК ВЗБОРОНЕНИЙ)

1914.

Накладом і з друкарні Редакції „Гайдамаки”,
278 Іст 10 вулиця
НЮ ЙОРК, Н. Й.

PC
3948
M247S-
1914

МИРОСЛАВ СІЧИНСЬКИЙ

ОСОБИ I-ОІ ДІІ:

Граф Андрій Потоцкій,
 Староста,
 Презес „Ради Народової“
 Маршалок,
 Секретар,
 Восьний.

ДІЯ I.

ЯВА I.

Авдієнційна саля Намісника. Намісник сидить в фотели коло бюрка і глибоко задумав ся.

ПОТОЦКІЙ. (сам). Так! Здає мі сен іж осььонгненлем юж то виштко, о чем юж од так давна маржилем. Тераз стоєн у шчиту своєї потенгі. Владза—неогравічона, — в моїх ренках! єстем нанем жици і смерці далего люду. Владзи, — ктурон я осььонгненлем — не мял жаден з моїх попшеднікув!... Так, первиши крок зробьони!... Польска наша єнче роздрєбїона, але недлугі юж час, а виштке чонсткі єї злончон сен разем, одбудуєми на ново давне крулєство, потенжне, і роазїва Потоцкіх стане первишон в одбудованем крулєстве... Корона грабїовска здобїла дотонд ме чоло, а рихло корона крулевска, корона „Круля Польскї“ нада родзіне Потоцкіх вшехсьвятовей потенгі, потенгі першого моцарства... (переходить ся). Тилько дзялаць острожне і розтропне.

На цесарскім дворже я юж сам справен попрбвадзен. А тутай до мего уржендованя не позводем себе нікому сен мешаць. Владза — то я! І та владза муї за вшелькон цене одновядаць потендзе, можней родзіни Потоцкіх!... Так! А teraz незостає ніц, як тилько слова і марженя ишепровадзіць в чин! І як естем Потоцкі, так слова дотшмам! Вшельке ишешкоди — желязной свон ренкон пографем усунонць. (сідає).

ЯВА II.

ВОЗЬНИЙ (входить і подає на таці візитівки). Ваша Ексцелсвенцо! В почекальні ест пан староста Ломніцкі, пан маршалек Завідомекі і пан презес „Ради Народовой”.

ПОТОЦКИЙ. Попросіць тих пануф нех вейдон.

ВОЗЬНИЙ. (входить).

ЯВА III.

ПОТОЦКИЙ. Надходзон мі в сам час. Потрафен і іх уїонць для себе. Леч ве вицетко іх втаємнічаць—еще за прендко. Плянув ест дужо. Найглувнїйши еднaк плян, ктури дотичи мене і родзіни Потоцкіх зостане иши мене. А там — зобачими, Корона крулевска вилончне до мене належець бендзе.

ЯВА ІV.

ВОЗЬНИЙ. (отвпрас двері і впускає всіх трех).

ВСІ. Найніжше слугі вашей Ексцеленції! (кланяються).

ПОТОЦКИЙ. (підносячись легко з фотелю, подає їм по черзі кінець пальців руки). Дзень добри, панам. Панове рачон зайонць мейсца. (всі сїдають). Як відзем, то цось бардзо важнеґо сировадза панув до мене. Цуж там такеґо?

СТАРОСТА. Не добре справи, Ексцеленціо.

ПОТОЦКИЙ. Цуж такеґо? Може бунт, революція в краю?

СТАРОСТА. Так єст, Ексцеленціо. Правдзіви бунт, правдзіва революція,

ПОТОЦКИЙ. Цікаве! Яж о нічем дотихчас не слішалем. А шнедеж кто як кто, то я первши о тем ведзіць повиненем.

СТАРОСТА. Ексцеленціо! Бунт тен, то не хвільови вибух. Датує сен он юж од длужнеґо часу.

ПОТОЦКИЙ. Мяновіце!

СТАРОСТА. З тимі Українцямі юж ради себе даць не можеми.

МАРШАЛОК і ПРЕЗЕС. Правда, правда.

МАРШАЛОК. Та гидра направден зачина подносіць гловен.

СТАРОСТА. По всях неспокоє, непорозумєня, а шністко то виходзі з тих чительнь українських, Січей та Соколув. Ту конечно тшеба цось зарадзіць,

МАРШАЛОК. Ексцеленціо! Справа не маловажна. Лекциважниць ей не можна. Власьне пишплісьми по то тутаї, а жеби цось кольвек зарадзіць і завчасу урваць гловен тей гайдамацкей гидже бо іначей екзистенція наша може дужо поцериєць. Тшеба юж раз з німі зробіць конєц

ПРЕЗЕС. Доправди, не в.м юж, цо то хамство хце. Та голота юж навет і в сейме зачина подносіць гловен. Правдзіві провоканьці. Недлуго то юж і до обетрукціі сен везмон. Юж навет і наше ухвали сен для ніх нічем. Свят сен коньчи.

МАРШАЛОК. Так, так, ваша ексцеленціо. Навет юж з гури грожон другім страйкем. А до того і та еміграція до Прус зачина пишбераць цо раз венкше розмири. Тераз навет і роботніка трудно достаць.

ПОТОЦКИЙ. (з ірсн. усьмішкою). Алєж панове! Пшедеж то ніц страшнего.

ВСІ. Ніц страшнего?

ПОТОЦКИЙ. Розуме сен само пшез сен. Ктуж ма вшистко в ренках? Гдзе влада? У кого? Таж ми мамі до розпоржондзєня войско, жандармеріен, поліціен, багнетн, куле, кримінале! Єдна сальва компаніі і нема венцей теґо хамства, В мінні дзюрн поудекайон. А потєм спокуй знову на длужши час. Пшедеж ми єстєсьми влада! Іх жице тилько од нас залежи. І як длуго я Намєстнікем, обави нема наймєшей. Ту. мої панове, тшеба чєго іннеґо сєн хвиціць. Не тшеба іх допуцаць до шершей осьвяти, не позваляць ім закладаць Січи, Соколи і Просьвіти. То найглувнєйша жеч. Могон закладаць чительне, алє наше, „Школи людове” люб староруске, Качковскеґо”, бо те для нас лепше і не страчне. Москальо-

філе за нами. Єжелі би не наше пеньондзе, по ніх і сьляду би юж не било. Найсамшуд тебе бендзе зробіць ревізіє по вишпеткіх українських товариствах так по всях як і мястечках: позамикаць до криміналу іх шведоднікув, наказаць вуйтам ажеби о вишпетке наймеїшем доносїлі натихмят до Староства, а ктужиби сен спшецівялі, тих зараз срого укараць; а ежеліби і то єще не помогло, натихмят зжуціць такіх з вуйтовства, а на мейсце поставіць людзі наших, такіх, ктужиби сьлепо плї за нашимі розказами, — Вишпетке школи руске по-заменяць на польске, в школах учиць вилючне по польску, — зрештїн то юж ржеч пана віцїпрезидента Дембовского, он юж сам найлепей бендзе ведзял цо ма робиць. А ежеліби їм і то єще не помогло, то я їм справен друге Берестечко, але таке, же і за сто лят не ознаментайон сен. Ведень єст нічем. А цесарж — то здзеціняли старушек, он слепо ідзе за моїмі вказувкамї. Я, вишпетка влада. І допукї я тутай седзен, тей владзи не дам нікому себе вирваць з ронк. А погрожкі і одгражани Українцуф сон для мє нічем.

МАРШАЛОК Ту Ексцеленцио, не так як у нас по провінціях. Там нам юж жиць не дайон. Оскаржайон се вечне, же дрогі у ніх понсуте, скаржон сен рувнеж і на „Ради повятове“, жондайон ажеби іх позносїць. А гдзеж ми шляхта подзеєми сен? Таж то єдине мейсце для нас. Єжеліби не „Ради повятове“ і „Вилзял крайови“, то нам юж ніц не зостає. А то хамство і те позносїць хце. Пшїйдзе єден з другим до урженду, то розмавай з нїм так як он хце, єго жаргоном, бо іначей то зараз скарга до намєснїцтва.

ПОТОЦКИЙ. Алеж то вишпетко багателя, мої пано-

ве, то глупство. А хто ж наместнікем? Вшистка влада в моїх руках, єжелі ту од ніх пшийдзе яка скарґа люб прозьба, то я юж ей скренцем глови. До коша і справа сконьчона.

ПРЕЗЕС. А юж найгорша зараза, то те гайдамацке газети. Як такі хлоп на веі іх чита, то хцонц не хцонц мусі биць гайдамакѐм, мусі биць бунтовнікем. Там їм і наклептайон до глови, на коґо глосоваць, коґо вибераць гдзе сен з скарґамі удаваць, ктуренди апельвоаць, і в тем то власньне найгорше наше неценсьце.

ПОТОЦКИЙ. (сміхом). Пане презесе! То вшистко багателя. А од чегож ми мамі прокураторне, конфіскаци? Запевням вас, моі панове і мувѐм отварце, же од дзісяй бендзе та голота читаць чисте паперн. Я їм покаже, хто єст Потоцкі. Паментайом добже перше Берестечко, але не міне іх друге, і то єще горше.—Вшистко, моі панове бендзе добже. Ви тилько ідзьце моїми сьлядами, випелняйце сьцісьле мое полєценя, ніщце то гайдамацтво вшелькемі можлівемі способамі, а гасло наше „Польска од моржа до моржа” мусі в найкрутшєм часе стаць се жечевістон правдон, Жегнам на дзісяй панув і дзенкуѐм рувнеж бардзо, іж панове так горліве старайон сен о добро нашей ойчизни. В круткім часе бендем мял заштит запросіць єще раз панув як рувнеж і велю їнних тутай до себе, і уложими цали плян дальшого дзяланя. (Подєе руку: Презес, маршалок, Староста відходять).

ВСІ. Найвіжше слугі Вашей Ексцелєнці.

ЯВА V.

ПОТОЦКИЙ. (сам). Плян добже обмисльонн. Пше-

провадзіць го teraz в чин — то едно з найглупнейших моіх задань! Але не встопнен пшед нічем! Ужичен випи сткіх моіх здольностьї, виписткіх можлівих і неможлівих спссобув, порушен і пущен в рух цалом свом адмініст-раційнон машинен — і бяда тому, кто — спшведівяйонн сен — достал би сен под ей сьмертельнит риби. Не шчен-дзен нікого! Гдзе ходзі вилончне о муй гонор, о гонор родзіни Потоцкіх, о висуненце ей на шчит педесталю там о възглядзе і полїтованю мови биць не може.

ЯВА VI.

СЕКРЕТАР. (Входить, приносить з собою листи і акта, кладе перед Потоцким, відтак сідає коло свого бюрка і пише).

ПОТОЦКИЙ. (переглядає акта — відтак кличе секретара). Панє секретаржу!

СЕКРЕТАР. Служен Ексцеленції.

ПОТОЦКИЙ. Понач но пан, цо то знову за пісмо. Може знову од тих Українцув?

СЕКРЕТАР. Так ест ваша Ексцеленціо.

ПОТОЦКИЙ. Пшечитай но пан, цо то оні знову хцон.

СЕКРЕТАР. (читає).

До ц.к. Намісництва у Львові.

Ми радні з Білобіжної, повіта Сандівського, зібрані на засіданю ради громадскої дня 8 січня 1906 р. ухвалили одноголосно цо слїдує: Члени ради громадскої громади Білобіжна, повіта Сандівського, зібрані на спеціально скликане засіданє, після постанов і ухвал Ви-

сокого сойму у Львові ухвалюють одноголосно, що від дня ухвали урядовою мовою їх є мова українська, і в тій мові будуть вести всяку переписку зі всіми властями. О тім донесли ми в приписанім часі до Ц. К. Староства в Сандові і заявилиємо, що на будуче всякі письма і переписки відносячі ся нашої громади, будемо приймавати і висилати лише виключно в мові українській. Тимчасом Ц. К. Староство нам нашу ухвалу відкинуло — Для того ми члени ради громадської удаємо ся з просьбою до Високого Ц. К. Намісництва у Львові, і просимо о як найскорше полагожене нашої справи. Відпис протоколу ухвали ради громадської як також і письмо Ц. К. Староства в Сандові залучаємо. За уряд громадський: Василь Непокірний, начальник громади, Семен Ониськів писар. (по прочитаню кладе письмо назад на бюрку Потоцкого і відступає до свого бюрка).

ПОТОЦКИЙ. (ударяє злісно рукою об стіл). Юж знову їм сен чегось захцева! О, нігди! Хвба по моєй сьмерці! Але допукі я жиен, то прендзей оні виписци по криміналах погнійон, нїм достаюн уржендованє в своєн єзику, — Панє секретаржу.

ССКРЕТАР. Служем Ексцеленції.

ПОТОЦКИЙ. Нєх пан напише натихмняст поуфни ліст до Староства в Сандовє з полєценєм, ажеби в тей хвилі одєбрало секретаркен в Бялобожней Ониськему, вуйта засондзіць на арешт, і рувночаснє в гміне пшепровадзіць новє вибори. Сам комісарж з Староства бендзє є пшепровадзал. До помоци нєх вєзнє войско і жандармерієн. Вибори пшепровадзіць о двє годзіни вчєсьней як бендзє оглошоно. Єжеліби мімо то виборци зєплі

сен прендзей і не хцелі гласоваць на tego, на кого ім сен пове, то зробіць з німі круткон прецедурон. Без ладней для себе одповедзальностьці може войско ужиць броні. — Я юж іх научен! Дам я ім уржендоване в своем ензюку! Берестечко іх не міне.

ЗАСЛОНА СПАДАЄ.

ОСОБИ II-ої ДІІ:

Прокіп, селянин
Пилип, селянин
Магда, вдова
Гандзя, її дочка
Війт
Василь, його син
Бесідник,
Комісар,
Жандарм,
(Війско)
(Селяни)

ДІЯ II.

ЯВА I.

Майдан серед села. Гурток селян. Між ними жива розмова.

ПРОКІП. (в гурті). То кажете, куме, що ніби наша хлопська справа тепер не зле стоїть?

ПИЛИП. Та, славити Бога, починає наш народ інак-

ше брати ся до діла.

ПРОКІП. Та кажім сюди і туди, то таки вже і най-висиний час!

ДЕЯКІ. Та таки так.

ПИЛИП. Тим безправствам та надужитям над нами хлопами, то вже і кінця нема. Гноблять той бідний народ, визискують, ошукують ті всякі прошені і не прошені опікуни, так, що вже тому бідному хлопови і жити не хочеть ся на світі.

ВСІ. Ой, так, так! Ваша правда!

ПРОКІП. Як би воно ще так дальше мало бути, то хйба бери свої манатки, тай втікай за море!

ПИЛИП. Е, всюди добре, де нас нема. Нігде ніхто чоловікови задурно нічого не дасть. Всюди треба працювати! Ви гадаєте, що наші брати там, в тій Америці, чи хочби під тим Прусакон, задурно гроші беруть. Мусить він добре працювати, добре намозолити ся, щоб заробити той гріш!

ПРОКІП. Та воно правда, що грушки на вербі нігде не ростуть. Але там хоч їх так не гноблять, не поневіряють, та не збиткують ся всякі ті панські та жидівські посінаки!

ВСІ. Ой правда, правда!

ПИЛИП. Га, та ми сами тому винні. Ви знаєте, що ца похиле дерево і кози скачуть. А на нас, то не тільки що скачуть, але ще, як всяде тобі на хребет, то поганяє тобою, як конякою. А ми що? Гнемо свої спини дальше, рахуємо буки, які на них сиплять ся з ласки польської шляхти, та ще й руки їм лижемо!!!! А, щоби пос-

тояти за свою справу, упімнути ся свого права, то якось ніхто не має відваги. А вони видять, що з нас покірні телята, то роблять з нами, що самі вже хочуть. Але най-но-би кождий з нас наставив йому кулак, з твердими мозолями, перед очі, так, що аж-би йому свічки засвітились, то тоді і нас муєївба кождий з них шанувати! Не бійте ся. Тоді він перед нами гнув-би спину, так, як ми тепер перед ним.

МАГДА. Та, воно ніби так. Але щож ми бідні можемо порадити! Нема кому за нами вставити ся. Пан все за паном руку тягне. А ще, як жиди возьмуть з ними руку, то вже хиба за вчасу пропадай!

ПРОКІП. Ваша правда, кумо.

ВСІ. Правда, правда.

МАГДА. Мій небіщик, най з Богом спочиває, через тих злодіїв і зі світа пішов. Як зачали тягати по судах та староствах, то зівяв за вчасу. А як ще засадили до гарешту на три місяці, то там вже і доїхали йому кінця! А все за то тільки, що їздив до Староства зі скаргою на жандарів, що в селі дівчат по ночах напастували, людей бідних гнобили. І за то вони, іроди прокляті, завзяли ся на него, не дали одного дня спокою тягали по два і три рази на тиждень по Староствах, тай і зігнали за вчасу зі світа. О, бодай їм, іродам, Господь того не забув! (плаче!)

ГАНДЗЯ. Не плачте мамуню. Господь нас не опустить. А на тих іродів ще колись Бог зішле свою кару. Він довго терпить, але, як вже буде за богате, то тоді їх так покарає, що діти і внуки їх будуть згадувати ту кару. А ми ще якось доживемо свого віку. Аби лише здо-

рові. Не журіть ся.

ППЛИП. Що минуло ся, то пропало. Нема вже що згадувати. Вашого небіщика, (най з Богом спочиває) ціде наше село оплакувало, та ще й до тепер згадує. Він перший показав нам дорогу до ліпшого життя! Через те і пам'ять його серед нас не загине. А що через те пішов зі світа, то годі: війни без трупів нема ніколи. Де дрова рубають, там тріски летіти мусять!

ПРОКІП. Нема нічо злого, щоб на добре не вийшло. Від смерти вашого покійного, і в нашім селі повіяло іншим духом. Якесь і н и е житє тепер у нас. І старші наші не сидять днями й ночами по коршмах, і молодіж зовсім не та що передше. Славити Бога і читальню гарну маємо і церков гарну будуємо, а не так давно, то коршма нам то всьо заступача. Чей Бог може вже змилуєть ся над нашим бідним селом, та й може і внас настануть ліпші часи.

ПІЛІП. Мене лише дивує, чому Староство не прислало позволеня на ваше винішне віче?

ПРОКІП. Се нічо. Ми п р е п і н ь дали знати, так, як закон приписує: на три дні наперед. А єсли Староство не прислало заборони, то ми віче можемо робити без жадного страху.

ЯВА II.

ВІЙТ. (за ним гурт селян, а відтак Василь входять):
Слава Ісусу Хрнсту!

ВСІ. Слава на віки!

ВІЙТ. Я певно вже запізно приходжу.

ПРОКІП. Ба, ні, пане начальнику. Народ справді вже посходив ся, майже ціле село тут, але ще не приїхав зі Львова наш пан бесідник.

ВІЙТ. Отже дивне. Яж казав фіру до колеї вже давно вислати. А тут мого Василя нема?

ПИЛИП, А от як-раз всам час надходить

ВІЙТ. (до Василя) А що, Василю? Чи фіра поїхала до стації?

ВАСИЛЬ. Та я хотів сам їхати, так, як Ви, тату казали мені. Але Задорожний прийшов і казав, що поїде сам, бо мав якесь там діло в місті.

ВІЙТ. Ну і що? поїхав?

ВАСИЛЬ. Та поїхав. Але не дай Боже, чи не сталось яке там нещастє?

ВСІ. Що? Що таке?

ВАСИЛЬ. Десь може в півгодини, як виїхав то коні з передом воза приїхали самі до дому, а Задорожного ще й до тепер нема. Я зараз вислав нашого Максима верхом за ним, але ще і його нема. Я тепер вислав знов другу фіру за ними.

ВІЙТ. Не доведи, Господи, до чого злого. Може ще і з тим паном зі Львова сталось яке нещастє? От раз клопіт!

ЯВА III.

БЕСІДНИК. (входить). Як ся маєте, панове громада!

ВСІ. А от наш пан! Здорові були, здорові! Вітайте!

ВІЙТ. А, Господи, тобі слава, що ви хоч живі межі нами.

БЕСІДНИК. Що такого? Що стало ся?

ГАНДЗЯ. Та тепер вже нічо. Але до тепер ми гадали, що з Вамп приключилось щось недоброго.

БЕСІДНИК. Щож там таке, моя перепілонько. Розкажіть-жеж мені, бо я аж горю з цікавості.

ГАНДЗЯ. Вважайте, пане доктор, щоби ви справді не згоріли з цікавості.

ВІЙТ. А то сорока куцохвоста А їй ще до жартів. Та пожди вже з своїм цебетанем, а ні, то розкажи пану докторови, що за біда приключилась. (до Маґди) Кумо скажіть но ви вже самі їй, бо вона і до слова не дасть нікому прийти.

МАҒДА. Та цить-бо вже Гандзю, а ти то так, як той млинський камінь мелеш своїм язиком. Не встидай хоч мене перед людьми, що у мене така дочка.

ГАНДЗЯ. Не журіть ся, мамочко. Яж лиш так пожартувала.

БЕСІДНИК. Но, но, нічого. Предінь я Гандзю знаю вже більш, як рік. Вона все така весела. Но, але жарт жартом, що там за нещастє мало статись зі мною?

ВАСИЛЬ. Та то, пане доктор, коротко кажучи: коні, котрі ми вислали по вас, сполохались в дорозі і з передом воза прпїхали до дому, а фірмава і доси ще нема. Ми власне страхались, чи то не сталось вже тоді, як Ви вертали.

БЕСІДНИК. Но, се справді не мале нещастє, коби хоч тому бідакови що не сталось! А хто то поїхав?

ВІЙТ. Та каже Василь, що Задорожний. Він сам хотів їхати. Бо я казав свої коні післати.

БЕСІДНИК. Шкода було-б його. Но, але може Бог дасть, що там нічого злого не сталось. А що до мене, то я видячи, що фіри нема, а день гарний, погідний, таї стежками через поле таї лісок і не спамятав ся коли зайшов сюди. Тепер на свіжім воздусі так чудово, так гарно, що коли-б так міг, то цілими днями лежав-би десь під деревами таї відпочивавби.

ГАНДЗЯ. Знаєте що, пане доктор? я вам щось пораджу!....

БЕСІДНИК. Но, але не дуріть мене! Памятайте! Бо я якийсь трохи чарівник, то готове з вами нещастє! Но кажіть!....

ГАНДЗЯ. Дурити вас немаю потреби. Але без жарту. Тепер вам у Львові за горячо, то приїдьте ту до нас, на село, то й будете відпочивати скільки схочете.

БЕСІДНИК. А приймете мене в свою хату?

ГАНДЗЯ. А щож то такого дуже великого. Сіна, солом п у нас ще не бракує. Буде де переспатись. Приїде брат зі Львова на вакації, буде де мали і кумпанію ще до того!

ПРОКІП. Но, але що Василь на се скаже?

БЕСІДНИК. Який Василь?

ВІЙТ. Та мій синок. Ось сей мій наслідник!

БЕСІДНИК. Як? Чи може Гандзя входить за Василя?

ГАНДЗЯ. Таке дивне для вас, пане доктор? Кажу вам: за три неділі наше весіля.

БЕСІДНИК. А, як так, то желяю Вам всего найлучшого, що лише самі собі бажаєте. (стискає обоім руки) А вам, родичам, аби знова діждатись потіхи з ваших діточок!

МАГДА І ВІЙТ. Дякуємо, дякуємо красенько!
Дай і вам, Господи милосердний, всего блага і добра!

БЕСІДНИК. Я певний, що тепер ті молодята поведуть інше життя в вашім селі! Многая літ їм!!!

ВСІ. Многая літ.....

ГАНДЗЯ. Але ви, пане доктор, мусяте також прийти до нас на весілля! Бо я вас рівнож і за дружбу прошу! Памятайте!

БЕСІДНИК. За память про мене ніколи вам не забуду. (Подає руку) Не то що сам приїду, але ще привезу зі собою цілий хор і справимо вам таке вінчане, якого в вашім селі може ще ніхто не бачив!

ГАНДЗЯ. Певно?

БЕСІДНИК. Слово!

ГАНДЗЯ. Я вірю і без слова.

МАГДА. Ой найжеж, паночку, Господь милосердний того ніколи не забуде, що ви не цураєтесь нас, простих хлопів! ..

ГАНДЗЯ. А знаєте, мамочко, чому так? Бо пан доктор з під такої самої солом'яної стріхи, як і кожний з нас!

ПРОКІП. А такий чоловік найскорше зрозуміє нашу білу!

ВСІ. Та воно правда: близша сорочка, чим кожух!

БЕСІДНИК. Ню, але ми хіба будемо починати віче; Час сходить а я еше нпні мушу вертати назад, бо завтра куди інде поїду!

ВІЙТ. Та хіба будемо починати!

ВСІ. Та починаймо.

БЕСІДНИК. А до Староства ви давали знати?

ВІЙТ. Та давали! Але ще нічого нема.

БЕСІДНИК. Се нічо. Єсли Староста не привелав заборони, то ми віче можемо робити.

ВАСИЛЬ. А нині рано прийшло військо до нас і квартирує там на постерунку. І комісар зі Староства також є.

БЕСІДНИК. Най собі там будуть. Ви, пане начальнику, отворіть віче і най громада вибере собі председателя віча.

ПРОКІП. Та на щож нам аж вибирати. Най пан начальник проводять!

ВСІ. Так, так, най пан начальник проводять!

ВІЙТ. Та добре, (Виходить на підвишене) Слава Ісусу Христу!

ВСІ. Слава на віки!

ВІЙТ. Дорогі братя і сестри! Наперед мушу вам подякувати за честь, що вибрили мене проводирем віча. Я чоловік, як знаєте самі, не письменний, але то що можу і як умію, то роблю не для себе, не для свого добра, але для нас всіх!

ВСІ. Честь Вам, пане війте, честь! Таких нам більше!

ВІЙТ. І нинішнє віче скликали ми на се, щоби зарадити нашій біді, порадитись, як і на кого маємо голосувати при темеріщних виборах, бо треба вже раз вибрати нам нашого посла, а не польського графа, чи дішча, бо від них ми не можемо сподівати ся ніякого для себе добра.

ВСІ. Так, так! Вже їх добро зроблене для нас, у нас

ухами леть ся. Проч з паньськими послами! Проч з графами та дідичами! Нам треба нашого посла!

ВІЙТ. І я умисне їздив до Львова до Радикального Комітету, щоби нам на нині прислали таки нашого присутного тут пана доктора, бо ми знаємо їх не від нині, а вони нас! І я звідси дякую красенько їм за їх труд і працю!

ВСІ. Славно, славно! Честь їм! Слава!

ВІЙТ. А тепер прошу Вас всіх, як Ви тут зібрані, щоби есте уважно вислухали промови нашого достойного гостя і не дали ніякої причини, щоб тут до нас потребу вали вмішувати ся жандарми та військо. Покажім їм що і ми не такі дурні, за яких вони нас мають. Я кінчу і прошу вас, пане доктор, забрати тепер слово!

ВСІ. Славно! Славно!

БЕСІДНИК. (виходить на підвисшенє і знімає капелюх). Достойна Громадо! Дорогі товариші і товаришки!

ВСІ. Слава вам, Слава!...

БЕСІДНИК. З припорученя нашого Радикального Хлопського Комітету, приїхав я днесь до Вас, панаве Громадо, щоби спільно порадитись з вами над вибором кандидата на посла. Справа се не малої ваги. Бо як ви вибере те посла доброго, то той потрафить мудро і рішучо постояти за ваші права і за ваші кривди. А тих кривд і знуцань над нашим народом вже аж за богато. Наш народ упоследжений на кождім кроці. Всякі права, які нам, яко австрійським горожанам, належать ся, загарбали в свої руки всякі князі, графи, дідичі та всякого рода паньські та жидавські посіпаки. А нам, українським хлопам, дають хіба

лише ті охлани, котрі не приносять нам жадної користі! ..
ВСІ. Ганьба їм! Ганьба! Проч з ними!

ЯВА IV.

КОМІСАР. (входить з жандармами). Що то єст? Що то за збеговіско?

БЕСІДНИК. (на підвешеню) Пане Комісар! Се не є ніяке збіговіско! Се віче австрійських горожан!

КОМІСАР. Я сен пана о то не питам! Кто пан єстесь?

БЕСІДНИК. Австрійський горожанин! А вв хто?
(сходить з підвешеня).

КОМІСАР. То не єст паньска жеч! Гдзе єст вуйт?

ВІЙТ. (виходить) Там, де діти, там і батько з ними.
Я за них всіх відповідаю!

КОМІСАР. За недозвольони бунт і збеговіско ве всі, кажен вас натихмяєт арештоваць!

ГОЛОСИ. Що се таке? Таж тут нема ніякого бунту?
Таж се лише віче. Що се знов! Яким правом!

ВІЙТ. Успокійте ся люди добрі! (До Комісаря.) А ви, пане комісар, если маєте за що, то можете мене арештувати! Віче нам вільно робити, бож прецінь ми Староство повідомили, як закон велить!

КОМІСАР. Мільчець!

БЕСІДНИК. Пане комісар! Дивує мене дуже, що ви чоловік інтелігентний, поводитесь так брутально з власттю громадською! Прецінь сей чоловік відповідає за порядок в селі, а не ви! А если буде за що, то опієля можете потягнути його до відвічальности. А поведене ваше, ще гірш, чим першого - лїшнього вуличника. Мушу з сего

місця відмовити вам всяких прав до названя вас інтелігентним чоловіком!

ГОЛОСИ. А так йому, так йому і треба! Най поводить ся, як чоловік! Не сміє нікого зневажати! Ми австрійські горожани! Най забираєть ся нам звідси! Тут не його право!

КОМІСАР. Везваць войско! Нех розпендзон вишкетко! (Жандарми виходять.)

ВСІ. Яким правом нас розганяти!? Се наша земля! Геть з'айдами! Ми тут панами на своїй землі!

БЕСІДНИК. Пане комісар, вважайте, що через одно необережне слово, може прийти до проливу невинної крови. А на кого відтак спаде відвічальвість!? Чи схочете сю відвічальність прийняти вповні на себе? Уважайте, що з огнем граєте!!!..... Народ розярений, а до того ви його самі спонукали!

ЯВА V.

ВІЙСЬКО. (Надходить і стає вряді з гвєрами)

ВСІ. Що се є? Що се за напад? На що нам тут війська? Миж нічого не винні! Заберіть собі військо назад!

ВІЙТ. Пане Комісар! Уважайте, що робите? Сеж звичайний напад на безборонних людей!

КОМІСАР. Досьць юж тєго! (До комендеруючого) Ужиць броні!....

ВСІ. Ходім люди! Забираймо ся з відси! Се не чоловік, а звір! Уступім ся з очей тому розбійникови! Ми ще і на нього знайдемо право! Ходім, ходім! (Поволи все

розходять ся, втій хвилі військо стріляє, кількоро людей з заду паде на землю. Крик, стогів ранених.)

ЗАСЛОНА ПОВОЛІ СПАДАЄ.

ОСОБИ III-ої ДІ.

Посесор

1-й Селянин

2-й Селянин

Марко Каганець,

Марта, жена Каганця,

Маруся, сестра Каганця.

1-й Жандарм,

2-й Жандарм.

ДІЯ III.

ЯВА I.

Площа перед читальнею. Входить 2 й Жандармі Посесор.

ПОСЕСОР. Я юж тутай, з тим Каганец, і ради не мо ген даць; Вун цали сьоло збунтовал, карчми пружни і пее не заглонда. а з чєго я бенден жил? Свої Рифкі і па тинкі нїма за цо кунїдь. Як так далї бендзі, то я цалкум збанкротуєм,

1-й ЖАНДАРМ. Нема страху, пане посесорже. Я юж себе дам з нїм радєн. Я юж му доядєн коньца. Попа мента он мнє добрже. Тих скарґ до Староства і Намєст- нїцтва я му нїґди не даруєн.

ПОСЕСОР, Ой, то, то, пане вахмістш. То будзі файн. Я юж нану вахмістш вишєтко дам, аби єго тутай не би- ло. Тєн гой, ганиф, то такі галабурднік, же єму вшєтко

слуха . А як би ему засадзіць до криміналув, яб ту било а ганци пан! Яб вшыскі мял в ренка!

1-й ЖАНДАРМ. Чекай пан! Юж не недлуге его пано ванє. Як я му дяден, те он юж не зехце венцей тутай галабурди виправяць.

ПОСЕСОР. (оглядає ся) Ай вай! Антлойф, пане вахмістш. Юж те гоє тутай ідзе. А чительнікс! А шляк солдх треффен.

1-й Жандарм. Устопмми сен тераз з тонд! (виходять)

ЯВА II-га.

Кількох селян і жінка Каганця, виходять з Читальні.

1-й СЕЛЯНИН. (з часописею в руці) Страшно і подумати.

2-й СЕЛЯНИН. Се вже хіба кінець світа приходить. Як вони сміють без згоди громади запроваджувати у нас другу школу, і то ще панську.

1-й СЕЛЯНИН. Але скажіть самі, хто там до неї піде? Хто з нас схоче там свою дитину післати? Ми маємо свою українську школу, то на черта нам ще другої якоїсь. Здорову голову під євангеліє класти? Та ще чо ловік не збожеволів, щоб позволив своїй дитині язик ломати, та морочити голову якимись Кракусами, та Вандами. Аби дигина свого добре навчилась, своє рідне пізнала, буде з неї. Чомуж, як вони кажуть, що то все одно, чи польське, чи українське, не хотять послати своїх дітей до нашої української школи?

ВСІ. Правда, правда!

МАРТА. Е бачите, там наші хлопські діти, то як же їм польсько-панським сидіти разом з нашими?

1-й СЕЛЯНИН. Деж то тих панів так багато набрало в вашім селі. Тих кількоро жиденят посесорських, тай тих мазурських форналів!? Гарне мені паньстро, нема що казати. Від одних цибулею пахне, що аж в носі крутить, а від других хиба пелюхи жидівських панів.

ВСІ. Ха, ха, ха! А то прирівнали!

1-й СЕЛЯНИН. Бо таки й правда. Як не приг, то не пирожи ся. Пощо-би то я мав дерти свого хлопського носа до панських порогів. Я хлопом уродив ся, хлопом зістану, а ще такп ставлю себе вище від тих збанкрутованих шляхтичів, бо таки ще на моім обійстю жид не господарив і господарити не буде. А тут, де лише не глянь всюди Жиди. Жидівські гроші і господарка а панські довги. Як ще так дальше піде, то в короткім часі в всіх фільварках жиди муть господарити, а з дворів, то божищі собі пороблять.

МАРТА. Таж і вони потребуєть десь помолити ся!

2-й СЕЛЯНИН. Та воно й правда. Кождий молить ся по своєму!

1-ий СЕЛЯНИН. Та тут їм ніхто сего за зле не бере. Але я що ще хотів сказати. Можуть жиди забирати панські маєтки чомуж би не мали робити сего наші хлопши? Чи се щось такого страшного? Подивіть ся от хоч-би на нашого посесора. Який прийшов до нашого села? Обдертий, згорблений як півтора нещастя! Жив цебулею а торгував ключем та яйцями. Десь ні звідси; ні звідти вже і корчму винаймив, а тепер, за невповна шість років

вже і фільварок в посесію взяв. І тепер вже грає пана на ціду губу!

2-й СЕЛЯНИН. Е, не кожний так потрафить. До того треба жидівської голови.

1-й СЕЛЯНИН. А чи жидівська голова може яка інша, як наша, мужицька? Та де там! Оіна біда лише, що наш Українець не порадний. Не поведеться йому на початку воднім. ого, вже уха опустив, ніс похнюпив, тай клене всіх і вся, а до того всю свою злість на жінці та дітях зганяє. А та бідна жінка та діти винні йому стільки, що той бруд за нігтем.

МАРТА. Ой, то правда! Таки свята правда!

1-й СЕЛЯНИН. А не дивить ся неборака, що то всьо його дурний розум винен. Жид десять разів збанкротує, десять разів стратить а за одинайпятий раз відібє подвійно всі страти. Ви гадаєте, що він при теперішних виборах вже мало заробив?! Не бійте ся. Жид за дурно нічого не буде робив. Де не видить для себе інтересу, там він своїх пальці ніколи на вмачає.

МАРТА. А, от маєте! Про вовка помовка, а його вже і несе!

1-й СЕЛЯНИН. Чекайте, чи він не почне знова нам голови виборам морочити? Але я дам йому таку відправу, що йому відхсчеть ея виборів раз на все!

2-й СЕЛЯНИН. Е, чеши дїтька зрідка! По що вам його ще зачіпати!

МАРТА. Та йому вже здалоби ся раз добре носа втерти. Най не пхає свого нбса, там де не його діло. Най свого пильнує.

ЯВА III-та.

ПОСЕСОР. А, добрий день, добрий день, мої паньство.

1-й СЕЛЯНИН. Та яке знає паньство. Ми хлопці, до панів не пхаємося.

ПОСЕСОР. Ну, чому не паньство? Як то не паньство. Ми всі як здорові, пани,

1-й СЕЛЯНИН. Но, то інша справа. Але пан і панови не рівний, От подивитися на вас, то з вас, Мошку таки правдивий пан.

ПОСЕСОР. (утішено) Ни, ни! Ніроки коби ви здорові були!

1-й СЕЛЯНИН. З вас тепер то вже не простий пейсатий Мошко, а панський Мошко. Перше то задірами і халата вашого не можна було розізнати, а тепер, то вже і „шпенцер“ з фостиками носите!

ВСІ. (сміються).

ПОСЕСОР. (На бік). А, шпак зол дих трефен, а гої! Вено ще й смієть ся! Але чекай! (голосно) Но, но! Що там вже будемо о тім говорити. Я знаю, з вас, пане Іван порядний чоловік!

1-й СЕЛЯНИН. Та як порядний? Порядний чоловік в арешті не сидить!

ПОСЕСОР. Ни, що то є? То не за крадіж, то за вибори!

1-й СЕЛЯНИН. Вибори виборами, а арешт арештом.

ПОСЕСОР. Ой вай! Що то шкодить?

1-й СЕЛЯНИН. Но, а тепер ви накого будете голосувати.

ПОСЕСОР. Я? Або я знаю? Де буде ліпше.

МАРТА. Де більше буде можна заробити, правда Мошку, чи там пане посесор, хотіла сказати. Ви вже вибачайте мені простій хлопці. Я ще так з панами великими не заходила, то й говорити до вас не вмію!

ВСІ. (сміють ся).

ПОСЕСОР. Ни, ни. (на бік) А дїтько би тебе взяло. Ще таке баби, і воно смієть ся. А ганеф.

2-й СЕЛЯНИН. Та вже пан Мошко ліпше знають, на кого дати голос.

ПОСЕСОР. Чому не знаю? Як то не знаю?

1-й СЕЛЯНИН. Но, а на когож ви так гадаєти?

ПОСЕСОР. Ни, що я вам маю говорити. Ви сам ліпше знаєте. Ваш Каганець таке політик, воно мудріще як ми всі. Але порадити можна.

2-й СЕЛЯНИН. (пів усмішкою) Та воно правда! Порадити не зашкодить,

МАРТА. Но, а ваш пан дїдич кандидує?

ПОСЕСОР. Чому-би ні? Чому-би воно не мало бути за посла? Воно і так буде! Всі села за ним!

1-й СЕЛЯНИН. Так? Но то добре! То може ще і ми будемо на него голосувати!

ПОСЕСОР. А я вам таки раджу дати голос на пан грабя.

2-й СЕЛЯНИН. Та побачимо. Куди всі, туди й ми. Як всі за ним, то й ми не будеме гірші.

ПОСЕСОР. Я вам щось буду казати. Я тамтой тиж-
день була у пан грабя у Львові. Воно казало мені, щоб
я казало вам, голосувати на него. А воно вам за то не
забуде. Воно за дурно нічо не хоче.

2-й СЕЛЯНИН. Та воно правда. Такий пан має
грошії досить.

ПОСЕСОР. Ай, ай, ай! Як то немає? Воно має тіль-
ки гроші, що аж страх! (на бік) Бодайби ему такий іде-
ливий рік мало, як воно має гроші. Хороба не гроші.

МАРТА. Но, але щож той ваш пан грабя обіцяє за
то нам.

ПОСЕСОР. Як я було тамтой тиждень у них то во-
но мені всьо сказало. Воно вже тепер не буде пускати
двір в посесію, а буде тут само робити. І воно казало
мені, що як прийде жнива, то дасть вам робити вже за
пятій або шестій свіц, а як хто дасть на него голос
при виборах, то той дістане ще на зиму фіру патика. Ну
і скажіть чи то не добре? Дров тепер таке дороге, як цу-
кор. Воно таки все придасть ся.

2-й СЕЛЯНИН. (підсміхуючись). Та воно правда
Дрова здалиби ся.

ПОСЕСОР. Ни, видете самі, чи я неправду кажу. Я
вам таки раджу добре. Що вам з тогб прийде, як ви бу-
дете голосувати на якийсь там українське посла. Що во-
но має? Воно само таке бідне як і ви. Воно Вам нічого
не дасть. А пан грабя має всьо. Вонб всьо має. І ліс, і
поле, і гроші, ай вай, що воно має.

1-й СЕЛЯНИН. А що найважнійше, то ви Мопку
забули сказати.

ПОСЕСОР. Ни, ни, а що таке?

1-й СЕЛЯНИН. А довгів по самі уха.

ВСІ. (сміють ся) Ха, ха, ха!...

2-й СЕЛЯНИН. А, бодай того кума Івана!

ПОСЕСОР. Що за довги? Які довги?

1-й СЕЛЯНИН. Гадаєте що ми нічого на знаємо, тільки ви? Гадаєте що ми не знаємо того, що цілий двір вже виставлений на ліцитацію?

ПОСЕСОР. На яке ліцитаціє? Що за ліцитаціє! Хто вам щось таке говорив?

2-й СЕЛЯНИН. Та то вже воробці на даху єпі вають.

1-й СЕЛЯНИН. Знаємо і то, що ви маєте охоту цілий фільварок закупити.

ПОСЕСОР. (на бік) А то ганеф! І де воно єму то довідало ся.

1-й СЕЛЯНИН. Та щастя вам Боже. Але ми вам не радимо того робити.

ПОСЕСОР. За що ні? Або мені не можна купити?

2-й СЕЛЯНИН. Та чому би ні? Кождому вільно.

1-й СЕЛЯНИН. Та вільно кождому. Але скажу вам одно. Знайте, що наша громада купує двір.

ПОСЕСОР. Як то громада? На що громаді двір? Що воно буде з ним робити?

1-й СЕЛЯНИН. То саме щоб ви робили.

ПОСЕСОР. Як то то само?

1-й СЕЛЯНИН. Розпарцелюємо всі ґрунта і ліси.

поміж себе, а двір переробимо на читальню

ПОСЕСОР. На що вам читальні? Або ви не маєте вже одну.

1-й СЕЛЯНИН. Як бачите самі, то та вже для нас за мали. Нам нема вже тут де помістити ся. А там ще урядимо собі велику сажу, на представлення, на збори, на віча щоби в кожній хвили порачити ся, аби другий раз такого шарпивця як ви не пустити до села. Тепер вже клочами і яйцями самі будемо торгувати.

ПОСЕСОР. Ни, ни. Жартуйте собі здорові. Я знаю, що ви лише мене так страшите.

1-й СЕЛЯНИН. Та хто там вас страшив. Ви вже без того доброго страху набралисьте ся. От, як не вірите, то почувте, що скаже наш Марко як приїде з міста. Він як раз поїхав нині до суду і зложив гроші, щоб можна приступити до ліцитації.

ПОСЕСОР. Ай вай! Розбійники! Г'евалт! Я вас буду до суду подати! Ви не маєте права купувати! Я вас до того не допущу! Я два рази тільки дам!

1-й СЕЛЯНИН. Можете давати і десять разів тільки. Але хіба опісля будете самі за плугом ходити. Бо з нас ні оден не пішов би до вас на роботу, хочби ви і по десятиці денно платили. А потім можете знова ходити за клочем та яйцями, лише вже не в нашім селі.

ПОСЕСОР. Г'евалт! Рабусніки! Я вас до криміналу за то! Я вам того не дарую. Я зараз до пан Староста! до пан грабя піду!

2-й СЕЛЯНИН. А їдь, жиде, хочби й нині, на зломане карку. Ми будемо щасливі, як не будемо тебе

бачити.

ЯВА IV.

МАРКО. (входить) Що тут за такий рейвах? Що той жидок тут так верещить?

ПОСЕСОР. О! Є вже той ганеф! Той розбійник! Чекій! Я тобі буду показати! Я тобі вже буду доїхати (впiбiгає).

ЯВА V-та.

МАРКО. Що се з ним стало ся? Збожеволїв чи що?

МАРТА. Не багато єму вже бракує. Налякав ся не борачиско, що громада двір купує.

МАРКО. А! То він тому так верещав! Но. най собі здоров верещить, а ми своє будемо робити.

2-й СЕЛЯНИН. А як там Марку з нашою справою? Добре?

1-й СЕЛЯНИН. Зложив в судї гроші?

МАРКО. Всьо добре. Гроші, цілих 12.000 корон зложив, а на другий тиждень в четвер ліцитація.

МАРТА. Но, славити Бога, до тепер добре. Коби лише скінчити щасливо.

2-й СЕЛЯНИН. А позичку з банку дістанемо?

МАРКО. Все добре. Позичка вже ухвалена, і як лише громада купить, так зараз всі гроші одержимо. З тим нема вже ніякого клопоту. Сю справу віддав я в

руки нашим людям, они вже там всего приилянують.

1-й СЕЛЯНИН. А ми тут такого страху нагнали тому жидови, що він і до ліцитації не поважить ся ставити.

МАРКО. Нехай спробує. А як подержить оден рік, то відтак сам буде просив, щоб ми у него купили.

МАРТА. Я гадаю, що він вже з тим куном дасть собі спокій. Проти цілої громади він нічого не зможе зробити.

МАРКО. Най пробує. Вольному воля.

ЯВА VI-та.

МАРУСЯ (з дівчатами). Марку, Марку! Бій ся Бога! Йди до дому.

ВСІ. Що таке? що?

МАРКО. Що там такого стало ся?

МАРУСЯ. Як ми йшли сюди, то бачили як жид-посесор говорив щось з шандарами. Ми підкрали ся по тихо і підслухали що вони говорили. Жид страшно на тебе кричав, що ти б у н т у є ш село, що ти намовив громаду аби двір купувала. А то ті самі шандарі, що ти їх скаржив.

МАРКО. Та най собі там кричить кільки хоче. Як йому не забороню. А купувати, то так само як вільно йому, так і нам. Нам того ніхто не може заборонити. А щоби ми, ціла громада, мали бояти ся одного мізерного жидка, то сего вже хиба не буде.

ВСІ. Так, так. Вільно йому, вільно нам. А не до сма-

ку йому, то най гонить на чотири вітри.

МАРУСЯ (озираючись). Диви, диви. Оба шандарі сюди йдуть.

ВСІ. Но то що. Най йдуть. Абож нам не вільно перед своєю хатою стояти?

МАРКО. Можуть прийти я і їм то само скажу.

МАРУСЯ. А я тобі кажу, Марку щоб ти зними не задрав ся. Будеш бачити, що они щось на тебе кнують. Ще готові тебе арештувати.

2-й СЕЛЯНИН. Арештувати? А щож їм Марко винен? Вони най того жддюгу арештують. Йому вже то давно належалося.

ЯВА. VII-а.

(Жандарми входять).

1-й ЖАНДАРМ. Що ту за збеговіско? Розейсць сен натихмяст!

МАРКО. Як то? Нас, зперед вашої хати розганяти? А то яким правом?

2-й СЕЛЯНИН. Що се такого? Ми тут не робимо ніякого бунту ані збіговиска.

ВСІ. Що се такого? Що се за якийсь напад?

МАРКО. Успокійте ся люди. Най він собі своє говорить, а ми своє робім.

1-й ЖАНДАРМ. В іменю права естесь арештовани.

МАРКО. Я арештований? А то яким правом? Прошу мені показати наказ Староства, що маєте право мене

арештувати.

1-й ЖАНДАРМ. Я ці дам право! Ми, тутай право для себе.

МАРКО. Передовсім, прошу зі мною обходити ся, як вам приписує закон. Я вільний, австрійський горожанин і обиджати себе не позволю. Затямте собі то.

1-й ЖАНДАРМ. Мільчець.

ВСІ. Що се такого? Як він сьміє обиджати людей! Що він собі тут гадає!

1-й ЖАНДАРМ. (до Каганця) єсьтесь ариштовани. Дай ту ренце.

МАРКО. Що? Мене кувати? Чи я який розбійник, чи що?

1-й ЖАНДАРМ. єще горжей. Такого бунтовніка, то тільки пшебиць як пса.

МАРТА. Ніколи! (кидаєть ся між жандармів а мужа) Не дам його арештувати! Він нічо не винен! Мене арештуйте! А його не дам! Розумієте!

1-й ЖАНДАРМ. (відпихає її) Устони се, бабо! Не мешай се не до своїх справ! (Велике замішанє).

ВСІ Се напад! Се розбій на гладкий дорозі! Яким они правом нападають на невинних людей!

МАРКО. Пане! Уважайте, що я ще годен знайти і дальшу десь дорогу щоб на вас поскаржитись, Я вам того не дарую. Не мене, але вас треба би закувати як розбійників і засадити до криміналу. Вам вже то давно належить ся.

1-й ЖАНДАРМ. Цо? Ти сьмієш до мене так мувиць?!

Нас до криміналу? А не дочекає твоє! Гін псе еден!
(оба жандарми з обох сторін пробивають його багнетами).

ВСІ. (Всі стали як вкопані на місци).

МАРКО. (хитаючись паде, на землю). Ох, Пробили!
Ратуйте люди!

МАРТА. (кидаєть ся до Марка). Боже мій! Забили
Марка! О! розбійники прокляті!(паде омліла на землю).

ВСІ. Як се так? Забити невинного чоловіка? За що?
Яким правом? Се розбій?...

МАРУСЯ. Боже милосердний! А я казала, Марку
що́ они на тебе завзяли ся! О, Боже, Боже! О, ми не-
щасливі. (паде на руки дівчат).

МАРКО. (котрого підносять) Ох, се вже смерть...
смерть...прощайте всі. Не забувайте, братя, за мою жін-
ку, А держіть ся разом... не дайтесь нікому... Кінчіть
начате діло... прашайте... (умирає).

ВСІ. (Клякають знимають шапки і утирають слези).

ЗАВІСА ПОВОЛИ ПАДЕ.

ОСОБИ IV-ої ДІИ.

Потоцький,
Секретар
Возьний,
Делегат школи людової,
Січинський,
Доктор,
Поліцай,

ДІЯ IV.

ЯВА I-та.

Бюро Потоцького. Потоцький сидить в фотели, задуманий. По другій стороні бюро для секретаря.

ПОТОЦКІЙ. (підпервши голову руками, глибоко задуманий). Не! Заншестаць teraz трудно. Тшеба ісьць раз вибранов дроген до виточонего целю. Іначей бидь не може... не може не... Виравдзе ренце моє крвон зброчоне невінних (вздригає ся)-(по хвили) лєч іначей бидь юж не може стало сен. (глибока задума).

ЯВА II-та.

ВОЗЬНИЙ. (входить кланяєть ся при дверях несучи на таці лист) Ексцелєнціо! Депутація всі Горупка пшишла з прозьбов о пивенце ей на аудієнції, подайонц рувночесьне нінейшон прозьбон.

ПОТОЦКІЙ. Уведзіць нех зачекайон. Заволаць мі тутай мего секретаж.

ВОЗЬНИЙ. Слухам Ексцелєнцою!

ЯВА III-та.

ПОТОЦКІЙ. (бере в руки лист відтак кидає його опять на бюро). Не і еще раз не! Постемпованя юж свего не зменєм. Устемповаць teraz кеди до целю юж недалеко-о, теож не зробен. Не, нігди! , (задумуєть ся)

ЯВА IV-а.

СЕКРЕТАР. (Входить стає з далека від Потоцького)

Що Ексцеленція розкаже?

ПОТОЦКИЙ. Єстесь пан. Добре. Прошен пшечитаць мі то пісмо.

СЕКРЕТАР. Служен Ексцеленці. (бере лист отвирає і читає в голос): До Високого Ц. К. Намісництва Галичини у Львові.

Ми, Громадяни Горуцка, висилаємо депутацию до Вашої Ексцеленції з уклінною просьбою вислухати нашої жалоби.

Іменно в нашій громаді допустили ся органи безчестьства великого надужитя. Без найменшої причини, де не заходила до того ніяка потреба, велів комісар розігнати зовсім законно скликане віче і на його рзказ, находяче ся в нашій громаді військо, дало остру салву в велику товпу народа. Через що кількоро людей зістало пострілених на смерть, а кільканайцять тяжко ранених. Вислана депутация представить Вашій Ексцеленції справу сего великого надужитя і морду: устно і ясно. Ми усї громадяни просимо прбте Вашу Ексцеленцію розслідити сю справу, де нас, так зовсім невинно постріляно. До дого ще відчасу, того морду, діють ся в нашій громаді великі надужитя. Жандарми щоденно арештують невинних людей, переводять по ночах ревізії по хатах, а навіть доходить вже до того, що в школі не позволяють нашим дітям говорити по українськи.

Тому ще раз просимо Вашу Ексцеленцію розслідити сю справу і наказати своїм підданим органам, щоби за-

перестали на дальше тих ріжнородних знущань наднами.

За Комітет: Антін Милий, гол. Стефан Гак, секр.

(По прочитаню листа, секретар відходить і сідає коло свого бюрка)

ПОТОЦКИЙ. (переходить ся) Що раз то нове жон давя! Завше цось новеґо. Тилько домаґаня і домаґаня! Єжелі би даць ім вишестко то, чего жондайов, то в єлнем року сталіби на рувні з нами. О! до того жадним способом не доущен. Єще і ве Ведню муй глос цось значи. Тутай!—іх льоси в моїх ренках, Я юж себе дам ради.

(Звопить на возьного. Возьний входить).

ВОЗЬНИЙ. Цо Ваша Ексцеленция розкаже?

ПОТОЦКИЙ. Депутацїев з Горуцка одеслаць до дому. На аудїенциєв не пшїймуєв.

ВОЗЬНИЙ. Слухам Ексцеленцийо. (виходить).

ЯВА V-та.

ПОТОЦКИЙ. (сів при бюрку і задумує ся знову).

СЕКРЕТАР. (підходить з актами і кладе перед Потоцким). Екселенция рачи ласкаве підписаць.

ПОТОЦКИЙ. (переглядає і підписує.)

ВОЗЬНИЙ. (входить) Ексцеленцио! В почекальні сов весняци, делегаці школи людовой і прошон о аудїенциєв.

ПОТОЦКИЙ. Добрже. Пршїпровадзіць іх тутай.

ВОЗЬНИЙ. (виходить).

ЯВА VI-та.

Входить двох селян Мазурів.

СЕЛЯНИ. Нех бендзе похвальбони єзуе Христуе.

ПОТОЦКИЙ. На векі. А пуж поведе мі мої браця?

СЕЛЯНИ. Ми веснякі з Михайлувкі, заложилсьми себе „Кулко рольніче“ і Читальнен „Школи людовеї“. Аже нас там не дужо, заледве дзесенць родзін, веснц не мами сконд утшимаць. Длаето просіми, ажсби Ваша Еккцеленция удзеліла нам субвенциен на польскои справен в нашим сьоле.

ПОТОЦКИЙ. Добже, бардзо добже. Бардзо мен то дешц, же займаце сен такемі справамі. Вишцтко сен вам да і зробі в як найкрутшим часе. (до секретара) Пане секретаржу. Нех Пан везме тен справен і натихмяст залатві.

СЕКРЕТАР. Служен Екцеленції.

СЕЛЯНИ. Дзенкуєми Екцеленцво, дзенкуєми.

(Виходять, секретар за ними.)

ЯВА VII-а

ВОЗЬНИЙ. (Входить по хвилі і подає лист) Екцеленццо! Депутация з Коронца просі о явдиенциен.

ПОТОЦКИЙ. (по хвили задуми до возьного) Нех заче кайон. Заволаць мі секретаржа.

ВОЗЬНИЙ. Слухам Екцеленццо. (виходить)

ЯВА VIII-а.

СЕКРЕТАР. (по хвили входить) Служен Екцеленції.

ПОТОЦКИЙ. Нех во пан пшечита то пісмо.

СЕКРЕТАР. До услуг Ексцеленції. (Отвиряє лист і читає.) До Високого Ц. К. Намісництва Галичини у Львові, на руки Іх Ексцеленції п. Намісника. — Ми, селяни громади Коропця, повіта бучацького, просимо Вашу Ексцеленцію прийняти нашу депутацію на аудієнцію. В нашій громаді допустили ся жандарми нечуваного злочину, пробивши серед білого дня, без ніякої причини багнетами одного з найсвідоміших наших громадян, бл. п. Марка Жаганця...

ПОТОЦКИЙ. (перериває) Позостав пан юж. Досць мі юж того. Вем о вшисткєм. (Встає і переходить ся нервово). Забілі, забілі... І цуж тутай велькего? Забілі єдного хлопа, ніц так страшнего. Без пшичини того не зробілі. А же нестало єдного з глупних їх проводирув, ніц не шкодзі, власне добре. (до секретара) Нех пан одешлі їх до дому. На аудієнцієн не пшіймєн.

СЕКРЕТАР. До услуг Ексцеленції. (виходить).

ЯВА ІХ-а.

ПОТОЦКИЙ. (Хвилю переходить ся, відтак сів схилив голову і задумав ся).

ВОЗЬНИЙ. (входить) Ексцеленцію!

ПОТОЦКИЙ. Цуж там єще?

ВОЗЬНИЙ. Мірослав Січівські студент тшедего року фільозофії просі о аудієнцієн.

ПОТОЦКИЙ. (по задумі) Добже. По за нім нікого венцей не пшіймєв. Впусціць го.

ВОЗЬНИЙ. Слухам Ексцеленцію. (виходить).

ЯВА X-а

ПОТОЦЬКИЙ (встав і звернув ся лицем в бік від дверей.)

СІЧИНСЬКИЙ. (входить, і з укритого в тубці револьвера стріляє до Потоцького, кличучи грімким голосом): Се за Горуцко! За вибори! За смерть Марка Каганця! За кривди українського народа!

ПОТОЦЬКИЙ. (по першій вистрілі захитав ся, упав на землю, відтак підніс ся на руках і опять упав на землю).

ВОЗЬНИЙ. (вбігає, і від дверей побачивши лежачого Потоцького, кидає ся до него і підносить). Ексцеленцію!

ПОТОЦЬКИЙ. Позостав ме. Тшимай збродняржа.

ВОЗЬНИЙ (лишає Потоцького і підходить тремтячи зі страху до Січинського, а побачивши револьвер, цофаєсь взад)

СІЧИНСЬКИЙ. (спокійним голосом): Не бійте ся. Вас не буду стріляти. Ви ж мені нічого не винні. Я хотів лише усунути ворога мого народа.

ВОЗЬНИЙ. (стоїть хвильку, відтак вибігає і кричить): Ексцеленція наместник забіти. (вбігає назад і підносить Потоцького, на коридорах чути крики, замішане.)

СЕКІ ЕТАР. (вбігає, кидає ся до намісника): Ексцеленцію! На Бога! Цо стало сен! Раньонь! (бере воду і приводить Потоцького до притомности).

ПОТОЦКИЙ. (слабим голосом): Завядомце мойон жобен. Везваць лекаржа. (омліває).

ВОЗЬНИЙ. (вибігає).

ЛІКАР (вбігає в ту хвилию): Забіти!? (З секретарем підносять Потоцкого і саджають в фотели. Лікар оглядає рану і тамує кров). Нестети. Рана смертельна. О ратунку і мови биць не може.

ПОЛІЦІАНТ. (входить і підступає до спокійно стоячого Січинського): В імненю права естесь пан арештовани.

СІЧИНСЬКИЙ. Гаразд! Арештуйте мене. Яж не втікаю. Ось маєте вже вистріляний револьвер! (віддає поліціянтови, сей його виводить).

ПОТОЦКИЙ. Вшистке акта оцєнчитоваць. Завядомце цесаржа..... же згінонлем на постерунку..... для добра монархії.....

ПОТОЦКА (вбігає з криком і кидає ся до мужа): Боже! Цо стало сен! О! муй менжу! І за цуж такі льос мне спотика? О! Боже, Боже! Ох я нещєнслїва! (падає омліла).

ЛІКАР, (ратує Потоцкого і

ЗАВІСА СПАДАЄ

ОСОБИ V-ої ДІИ.

Предсідатель трибуналу.

I, II, III, IV і V Судії.

Прокуратор.

Протоколянт.

I і II, Адвокати.

Січинський.

Потоцка.

I, II, Дозорці.

Мати, }
Сестра, } Січинського

ДІЯ V.

Сцена представляє судову салью. Під стіною стіл, за столом сидить предсідатель розправи і п'ятьох судиїв. З другого боку менший стіл, за ним сидить прокуратор. По обох боках сцени, два столики. При однім сидить оборона Січинського, при другім Січинський, біля него двох дозорців. На сали сидить Потоцка, мати і сестра Січинського і публіка.

ЯВА I-а

ПРЕДСІДАТЕЛЬ (до Січинського). Пане Січинський! Скільки числите тепер літ?

СІЧИНСЬКИЙ. Маю 20 літ скінчених. Єсьм сирогою. Батько мій, Микола був священиком і помер в селі Стопчатові п. Печеніжин. Удержую ся з сирітської платні. Що до студий, то укінчив я півтретя року фільозофії.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Мушу Вас повідомити, що пала-

та радних відкинула просьбу вапних оборонців, в цілі допущеня до розправи поданих ними свідків. (до протоколянта): А тєраз прошен одчитаць акт оскарженя.

ПРОТОКОЛЯНТ (чытає). Ц. К. Прокуратория паньства ве Львовє оскаржа на подставє артикулу VII. Б. з з дня 23 мая 1873 року, шпед ц. к. сондем крайовим ве Львовє, якс трибуналем сонду пписєнглнх, позоста-йонцєго в вензєню сьлєдчєм Яна Анджея Мірослава, тшєх імьон, Січпнськєго, сина сьв. п. Міколая і Гєлєви з Корнєюв, уродзєнєго 11 паздзєрніка 1887 року в Чер-ніховцях замєшкалєго ве Львовє, слухача 3-го року фі-лозофії, гр. кат. обжондку, жє в замяжє убіця намєстні-ка Галіцїї, графа Андржея Потоцкєго, дня 12-го квєтня 1908 року ве Львовє, подчас авдїєнцїї, снособєм здра-длїво подстємнїм з бровнїнга стшєлял кїлькє рази до до нєго, вскутєк чєго Андржєй гр. Потоцкі жїцє утраціл, чєм оскаржонї допусціл сєв карпгоднєго вєдлуг § 136 уст. карнєй пшєстємпства морду скритобуйчєго з § 134 і 135 ц. 2 устави карнєй. Оскаржонї нє зробїл тєго за по пендєм власнєй волї, тилько за намовон, за цо мєл дос-таць пєвнон квотєн, з ктурєй отшїмал юж 50 крон, якє чєнсьць, на вїязд за гранїцєв. Оскаржонї мусї тє-раз за своєн збронєн шпєд Сондєм одновїдаць,

Львув 17 мая 1908 року.

Ц. К. прокуратор паньствови

Барт.

АДВОКАТ 1-й. Прошу пана прєдсїдателя о голос!

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Уділяю гєлосу панови оборонцєви

АДВОКАТ 1-й. Протєстую протї сєго, щє акт обжа

лованя відчитано в польській мові. Обжалований є Українцем і зізнавав в українській мові. З огляду на се домагаюсь відчитаня акту обжалованя єще раз і то вже в українській мові. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ (до протоколянта). Прошен одчитать акт оскарження по українську.

ПРОТОКОЛЯНТ (читає). Ц. К. Прокуратория, державна обжаловує на підставі артикулу VII. Б., з дня 23 мая 1873 року, перед ц. к. Судом карним, яко трибуналом, вязня Івана, Андрія, Мпрослава, трех імен. Січпвського, сина бл. и. Николи і Олени з Корнеїв, родженого 11 жовтня 1887 року в Чернигівцях, приналежного до Щепятина, замешкалого у Львові в дома і на утриманю своєї матери, греко-католицького віроісповіданя, вільного стану, слухача 3 року фільзофії, побираючого по своїм вітци бувшим пароху, 120 корон річної пенсії сиротинської, що в намірі убитя намісника Галичини, гр Андрія Потоцкого, дня 12 цвітня 1908 року, підчас авдиченції, способом зрадливо підступним з пістолега рене титорового кількакратно до него стрілив, в наслідок чого, Андрій Потоцкий жите в тратив, чим допустив ся карагідного після § 136 зак. злочину морду скритоубійчого з § 134 і 135 с. 2 з. к. Обжалований не зробив сего з власвої волі, лише за намовою, за що мав дістати певну суму, з котрої одержав уже 50 корон, яко часть на виїзд за границу. Обжалований мусить тепер за свій злочин перед Судом відповілати.

Львів 18 мая 1908 ц. к. прокуратор державний.

Барт.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. (говорить до Січинського): Пане Січинський! Тепер уділяю вам слова, щоб ви поробили які евентуальні замітки по до морду, закиненбо вам в актї обжалованя.

СІЧИНСЬКИЙ. (встає поволя з крісла і говорить). До вини не почувую ся, але до самого чину-признаю ся. Я прошу пана председателя, як рівнож панів присяглых судіїв вислухати мене уважно, як повстала в менї думка вбити гр Андрія Цотоцкого. Акт обжалованя сфалшований, а тим самим і не вірний, бо не втягнуено там всіх тих зізнань, які я поробив на поліції, сей час по моім арештованю. До мойого чину спонукали мене многі важві причини. Два роки минають, як я прийшов до того переконаня, що гр Андрій Цотоцкий муєть бути покараний за свої надужитя і безправства на ч мойм народом. Коли Андрій Цотоцкий став намісником Галичини, то поводив ся не як цїсарський урядник, але як би який могутний король в своїй державі. Коли в Галичині, в 1902 році вибух хлопсько-мужицький, се є рільничий страйк, то страйкуючих трактовано гірш злочинців бо хотяй в Австрії страйк дозволений то мимо сего по селах арештовано людий тисячами. Військо гонило селян як собак до криміталів. По страйку прийшла зарібкова еміграція до Прус. Люди стали шукати хлїба, власти вздержували сей рух в інтересї дїдичів щоб придбати дешевого робітника для дворів. Се муєло обурити кожного чоловіка. Гр Цотоцкий відносив ся ворог о до мого народа, гро ив новим Берестечком. Коли прийшли вибори, арештовано проводарів мого народа, мій брат відсидів також два місяці в язницї в Тернополї. Відтак прийшло до кровавих подїй Все-

лі Ляцке постріляно невинних селян, а граф Потоцкий забавляв ся як найлутше і найспокійнійше під той час у Відни. Граф Потоцкий був ворогом українського університету, бо коли ми, університетська молодіж, зробили демонстрацію, то на розказ Потоцкого арештовано нас більш чим сотку людей стягано нас ночью з ліжок, замикано враз знайбільшими злочинцями і доперва аж голодівкою добулись ми на волю. У нас, в Галичині, діють ся такі шахрайства і перекупства, що коли надходить час виборів чи то до ради державної, чи до сойму, то народ ладить ся до них як до якогось сподіваного нападу Татар. В Гороцку, до безборонних людей стріляло військо аж три рази. Коли я прийшов до шпиталю, відвідати свого хорого брата, то бачив на власні очі трох селян, постріляних з заду. Крім сего їх ще й арештовано. Смиби не ті надужитя, мої панови, не стояв-би я днесь тут перед вами. Рішаючою подію котра спонукала мене до моего чину, було замордованє Марка Киганця в Коронци. Коли вже сталось таке нечуване безправство, де серед білого дня, на дорозі, жандарми вбили невинного чоловіка, а через парламент годі було добити ся справедливости, бо гр. Андрій Потоцкий всюди мав вплив. Тоді я рішив ся власною рукою усунути ворога моего народа. Я знав згори, що мене чекає за се кара смерті. Але кривди свого народа ставив я визше чим своє власне жите. Я зненавидів гр. Потоцкого, яко найбільшого ворога моего бідного народа, але було менї жаль, що потерплять невинно жінка його діти його, а також мати моя і сестри мої. Але я собі і так представляв: „Потоцкий нажив ся уже на світі, а я в 20-ім році житя іду на

певну смерть. І хоч я, що до становища рівнатись з ним не можу, але яко чоловік маю таку саму вартість, як й він. І коли я даю жите за жите, то я оправданий. На слези жінки і дитий Потоцкого. є слези моєї старенької матери і моїх сестер. Дальше, думав я дати своїм чином сатисфакцію моему народови за його тяжкі кривди. Я не бажав, щоб й надальше мали падати невинні трупи. Се не є моїм ідеалом. Але колиб політика Потоцкого мала тревати дальше і мій народ надальше мавби теріти кривди, то я свій чин уважаю гаслом, за котрим повинні піти другі. Не жалую сего, що я зробив, бо жалувати, значилоб си почувати до вини, а я до вини не почувую ся. Я жалую Потоцкого і його сімю—як людей. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Пане Січинський! Ви кажете, що се зробили ви за свій народ. Алеж ваш народ не бажав сего, бож прецінь український єпископ домагає ся осуженя вашого чину.

СІЧИНСЬКИЙ. Я знаю, що начальники церковної власти зі свого становища мусять осудити мій чин. Се їх обовязок. Але загал думає інакше. Сеж прецінь діти одного і того самого народа і они так само відчувають ті всі кривди і безиравства.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. (переконуючо): Алеж світські проводарі вашого народа, чи як ви його звете українським не усі з вами солідаризують ся.

СІЧИНСЬКИЙ. Що до проводарів, то по части правда, але таких дуже а дуже мало. За се робітничі маси солідаризують ся вповні зі мною. Про се знаю певно.

II. АДВОКАТ. Прошу пана председателя о голос.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Уділяю голос панови оборонцеві.

II. АДВОКАТ. Пане Січинський! Чи ви говорили коли з сестрами про політику?

СІЧИНСЬКИЙ. Розуміє ся. Особливо читаючи часописи.

II. АДВОКАТ. Ви казали, що у вас перемогла думка виконати атентат. Чи ви дійсно відчували, що мусяте се вчинити?

СІЧИНСЬКИЙ. Я був тої думки. Я відчував, що мушу се вчинити.

II. АДВОКАТ. Чи по атентаті ви були спокійні, та чи не жаль вам було гр. Потоцького.

СІЧИНСЬКИЙ. По атентаті був я зовсім спокійний, бо сповнив своє діло. Що до графа Потоцького, то мені було дуже прикро, що я убив чоловіка, але того, що я убив намісника і ворога мого народа, я зовсім не жалював.

II. АДВОКАТ. Чи ви були певні, що убете Потоцького?

СІЧИНСЬКИЙ. Я ішов на певну смерть, але чи позбавлю життя гр. Потоцького того, не міг я знати.

II. АДВОКАТ. Ви рішучо перечите, що по атентаті ви хотіли утікати?

СІЧИНСЬКИЙ. Так, рішучо, бо такої думки я навіть не мав.

II. АДВОКАТ. А чи дав вам хто які гроші на се, щоб ви убили Потоцького?

СІЧИНСЬКИЙ. Ні!

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Алеж ви дістали були за се 50 кор.

СІЧИНСЬКИЙ. Панове судії! Чи ж мавби я бути таким підлим чоловіком, щоби за марний гріш позбавляти життя чоловіка. Се лож! Я зділав се виключно за кривди мого народа. Я скінчив.

I. АДВОКАТ. Прошу пана председателя о голос.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Уділяю голосу панови оборонцеви.

I. АДВОКАТ. Сьвітлий Трибунале! Високо поважані панове присяглі судії! Уважайте, що тут перед вами стоїть 20 літний молодець котрий дає своє жите в обороні свого народа. Се тип чоловіка, що в перших часах християнства бувби пішов за христову віру радо на смерть і імя його блестілоби іменем народного героя. Чоловік котрий не міг стерпіти кривд свого народа, станув тут перед вами не яко убійник, але местник кривд свого народа. Обжалований сьвідомий свого вчинку і не жадає ніякого помилуваня та ласки, він готов за щасте і добро свого народа прийняти всяку кару, хочби вона мала закінчити ся й його смертю. Він готов на смерть! При видаваню засуду, будьте в першій мірі судиями, але людьми. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Пане Січинський! Ви сказали, що ви зробили се за кривди укр. народа. Як ви розумієте Україну!

СІЧИНСЬКИЙ. Я розумію народ напльжачий до одної української нації котра має свою кращу минувшину.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Ви ж не можете заперечити, що та Україна переділена граничними стовпами поміж дві держави: Росню і Австрію, і як одна так і друга має від-

мінні права. Приміром тут в Австрії, маємо широку свободу, вільність преси, кожній нації дозволено розвивати ся і плекати свою культуру. В Росії сего нема.

СІЧПНСЬКИЙ. Оно поверховно тільки так виглядає, але вдійсности оно так не є. Український народ в Австрії має конституцію, але тільки на папери. Безправства і террор зі сторони польської шляхти ще гірші чим російський деспотизм. Недаром народ наш жожив пословицю: „Перебули ми панщину, перебудем її конституцію”.

ПРОКУРАТОР. Сьвітлий Трибунале! Обжалований признає ся до вини. Він говорить в своїх зізнанях, що він се зробив сам. Він ішов з певним заміром, щоби усунути зі сьвіта намісника краю. Супроти сего нема ніякого сумніву, що він повинен за се відпокутувати. Він звичайний убійник.

II. АДВОКАТ. Пропу пана предсідателя о голсе.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Уділяю голосу панови оборонцеві

II. АДВОКАТ. Сьвітлий Трибунале! Нім видаєте за суд на 20 літнього молодця зверну вам увагу на слова пана прокуратора, в котрих назвав обжалованого звичайним убійником. Видимо і розуміємо що слова пана прокуратора не мають слушноти, бо вбити ворога не є ніяким злочином, але противно обовязком. Для прим. наведу твір Дмовского, під заголовком: „Мисльї новочесного Поляка”. Там читаємо: В стосунках особістих не вольно мі го кипивдзіць, рувнеж добрже, як гдиби бил моім родакем бо в тих стосунках етика наша, етика хшесьціянська не узнає ружніц народозих але навет забіць го

мам обов'язок в вальце за ойчизнен. Тут була мова про Ляцке Горупко і Коропець. Безсумніву, що події ті вплинули на обжалованого так, що він мусів усунути ворога свого народа. Дятого не можете, панове судії видати засуду як на убійника, бо він не убійник, але местник свого поневоленого народа. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Розправа майже покінчена і зараз приступимо до виміреня кари. Злочином є тут морд. Морд се свідоме позбавленє життя чоловіка—сего доконав обжалований, бо не вагав ся позбавити життя чоловіка.

СІЧИНСЬКИЙ. Світлий Трибунале! Морд се страшна річ в історії людства над котрим мусить призадумати ся кожний чоловік. Морд поповнив і я, та позбавив життя чоловіка, як сказали пан предсідатель. Але панови судії коли морд на графі Потоцкім видає ся таким страшним то тим більшим і страшнійшим був морд поповнений графом Потоцким на моім народі. Я убив тільки одного Потоцкого, а на розказ Потоцкого вбивано денно десятки мого народа. Коли ви, панове присяглі судії, судите мій чин, то тим самим ви повинні осудити і ті всі безправства графа Потоцкого. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Розправа покінчена. Прошу панів присяглих на нараду. (Лава присяглих відходить до сус. ком. на нараду. Аквокати говорять з Січинським).

ЯВА II-а.

По короткім часі вертають судії і займають своє місце. Протоколянт світить свічки,

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. (встає) Судії присяглі на завда-

не їм перше головне питання: Чи винен Іван Андрій Мирослав трох імен Січинський, що дня 12 цвітня 1908 р. у Львові проти намісника Галичини, графа Андрія Потоцького, в намірі позбавити його зрадливо-підступним способом життя стріляв до него з бровнінга кілька разів і в наслідок чого наступила смерть графа Андрія Потоцького (відповіли одногolosно). Так.

ПРОКУРАТОР. Ставлю внесенє на законний вимір карн.

І. АДВОКАТ. Ставлю внесене на примінене закона.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. В імени Єго Величєства цїсаря Франца Йосифа І. признає ся сим Мирослава Січинського винним морду після параграфу 130-го і засуджує ся його на кару смерти через повішене. Чи обжалований приймає засуд?

СІЧИНСЬКИЙ. (говорить з оборонцями).

І. АДВОКАТ, Іменем обжалованого заявляю, що за суду не приймаємо і жадаємо дорученя вироку на пильмі, в ціли внесеня зажаленя неважности.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ Добре. Одержите. (Звертаєсь до дозорців). Прошу випровадити вязня.

СІЧИНСЬКИЙ. (Виходить, махаючи рукою в сторону рідні).

МАТИ І СЕСТРА. (ридаючи). Миросою! Миросою! (мати мліє).

ЗАВІСА СПАДАЄ. КОНЕЦЬ ДРАМП.

КУПУЙТЕ І ШИРІТЬ.

APR 11 1984

Накладом „Гайдамаків“ вийшли отсі книжки, переписні картки і листові папери:

К Н И Ж К И:

	Ціна цт.
Малій декляматор, збірка ріжних віршів	8
Сказка, та інші наукові розвідки	6
Збірка розвідок про природні науки і інші оповідання	5
Пісня про Сокола і Поединок	5
Де що про Мирослава	10
Оповідання, М. Горького	8
Іван Франко	5
Карло Маркс, написав А. Ч. Збурена тама і Мітологія в біблїї	5
Хлопи в раю і Оригінал	6
Лукіяні Кобилця, Юр. Федьковича	5
Пролетаріят і національна справа, збірка на тему соціально-національного питання	10
Із моїх споминів, написав Р. Скибінський	15
Пролетаріят — а знане написав А. Ч.	3
Проч з соціалістамп!	10
Релігійна пошесть	15
Календар „Гайдамаки“	10

ПЕРЕПИСНІ КАРТКИ:

Франціско Феррер	1
Максим Залізник	1
Адам Коцко	1
Українка	2
Іван Гонта	1
Тарас Шевченко	1
Мирослав Січинський	1
Боротьба капіталу з працею ..	1
Запорожці пишуть лист до султана	1
Іван Бородайкевич	1
Козак з „Енеїди“ Ів. Котлярськ	1
Михайло Павлик	1

ЛИСОВИЙ ПАПІР:

КНИЖКИ З „ДОВОРОЇ НОВИНИ“:

Хто з чого жие	10
Що таке Соціалїзм	10
Чи є тепер Паньщина	10
З відки взяв ся чоловік	10
Гроші можна посилати маркам, — Канадійських марок не приймаєть ся. Спішіть ся з замовленнями! — Пишіть на адресу:	

НАУДАМАКА,

278 E. 10 St.,

NEW YORK, N. Y.

ЧИТАЙТЕ І ШИРІТЬ

часопись

Гайдамаки

що виходить кожного тиж.
в четвер. Се одинока робіт-
нича часопись в Америці.

Перед. на рік \$ 1.50

Канади і Європи " 1.75

ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

НАУДАМАКА
278 E. 10 STREET

New York, N. Y.